

2. Муқан Н. В. Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США: [монографія] /Н. В. Муқан. – Львів: Вид-во. Львівської політехніки, 2011. – 248 с.

УДК 373.3.064.2'091.33

БУРЧІ М.,
ЛАЛІАК Н. В. В.
Мукачівський державний університет, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Залучення учнів до навчально-дослідницької діяльності в урочний та позаурочний час є одним із ефективних способів організації навчання в початковій школі. Відкриття молодшим школярем суб'єктивно нових знань і способів дій, вибудовування ефективної міжособистісної взаємодії, вияв пізнавальної активності й самостійності в учінні, безпосередня й опосередкована взаємодія з учителем та іншими учнями, зосередження уваги на способах виконання дій у складі діяльності позитивно позначаються не лише на результативності навчання в початковій школі, а й на адаптації до якісно нового стану розвитку суспільства.

Проблема організації навчально-дослідницької діяльності учнів не є новою в педагогічній науці. Різні її аспекти були й залишаються предметом аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Наукове осмислення поняття «навчально-дослідницька діяльність» ґрунтується на ідеях Конфуція, Ф. Дістервега, Сократа, Я. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, О. Духновича, С. Русової, В. Сухомлинського, Т. Байбари, О. Пометун, О. Савченко та ін., які в певні історичні періоди розвитку людства наголошували на необхідності організації навчання, спрямованого на відкриття суб'єктивно нових знань і способів діяльності. У дослідженнях багатьох педагогів і психологів зазначається, що оригінальність мислення, вміння співпрацювати, а також творчі навички школярів найповніше виявляються та успішно розвиваються в діяльності, а особливо в тій, яка має дослідницьку спрямованість. Цей факт є актуальним для учнів початкової школи, адже в цьому віці навчальна діяльність стає провідною і визначає розвиток основних пізнавальних особливостей молодшого школяра. Така якість особистості, як дослідницький інтерес, особливо властива дитині, яка щойно приходить до школи.

Науковці трактують дослідницьку діяльність як вид інтелектуально-творчої діяльності, здійснюваної на основі пошукової активності та дослідницької поведінки. Процес здійснення такої діяльності включає аналіз навчальної ситуації, прогнозування майбутніх та аналіз отриманих результатів, моделювання і реалізацію навчальних дій, а також корекцію дослідницької поведінки. Пошукова активність виникає внаслідок нестандартної ситуації, яка вимагає вирішення. Вона може бути спрямована на зміну проблемної ситуації або свого ставлення до неї. Цей процес лежить в основі дослідницької поведінки. Головна ознака нестандартної ситуації, яка активізує пошукову активність – це об'єктивна неможливість задовольнити потреби особистості звичними, автоматизованими способами [3].

Молодший школяр проявляє дослідницьку позицію по-різному: під час спостереження й дослідів у природі, в своєму розумінні прочитаного тексту, уявному діалозі з його автором, власноручному створенні виробу, придумуванні нового способу розв'язування задачі, знаходженні нової інформації для проекту, аналогії між віддаленими явищами, ознаками тощо. Сильна дослідницька позиція поступово впливає на ставлення дитини як до навчання, так і до повсякденного стилю життя. В такому разі можна говорити, що у неї розвивається дослідницька поведінка, яка яскраво виявляється в будь-якому середовищі [2, с. 46-47].

3. Ковальчук розглядає педагогічну взаємодію як соціальний феномен, котрий виявляється у взаємодії двох субкультур – учительської та учнівської. Взаємодія у навчально-дослідницькій діяльності має вияв у суб'єкт-суб'єктних стосунках між педагогом і учнем, які почергово змінюють позицію комунікатора (діяча), який інформує (діє), на позицію реципієнта, який активно сприймає інформацію [1]. У такий спосіб відбувається, по-перше, взаємний обмін вербальними й невербальними сигналами, діями, операціями, установками, емоційними станами; по-друге, здійснюється система взаємообумовлених індивідуальних дій, пов'язаних циклічною причинною залежністю, при якій поведінка кожного з учасників навчально-дослідницької діяльності виступає одночасно і стимулом, і реакцією на поведінку інших. У процесі організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів доцільними є парна, групова та міжгрупова форми взаємодії. Педагогічна взаємодія базується на суб'єкт-суб'єктній парадигмі взаємин учасників взаємодії, реалізується з домінуванням розвивальної стратегії педагогічного впливу, вибудовується як система взаємовпливів, які сприяють особистісному розвитку кожного з учасників взаємодії, набуває вияву в спілкуванні.

Таким чином, розгляд педагогічної взаємодії як основи організації навчально-дослідницької діяльності передбачає акцентування уваги на взаємодії тих, хто навчає (вчитель, учень, учні), з тими, хто навчається (учень, учні). Педагогічна взаємодія є процесом безпосереднього або опосередкованого впливу суб'єктів навчально-дослідницької діяльності один на одного, який породжує взаємозв'язок між ними й причинну обумовленість їхніх дій.

Список використаних джерел

1. Ковальчук З. Я. Перебіг педагогічної взаємодії при різних типах професійних ставлень / З. Я. Ковальчук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського ДПУ ім. Павла Тичини / ред. кол.: Н. С. Побірченко (гол. ред.) та інші. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2011. – Вип. 39. – Ч. 2. – С. 214–220.
2. Кухмай Н. Організація дослідницької діяльності учнів початкових класів / Н. Кухмай // Початкова школа. – 2010. – № 3. – С. 62–64.
3. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів у взаємодії з собою та з іншими: монографія / Тетяна Мієр. – Кіровоград: ФО-П Александра М. В., – 2016. – 424 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>